

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova“ realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočanst(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj nezalica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Dragomir Olujić Oluja: AKCIJA I REAKCIJA '68. je pedeset godina tek

Burne šezdesete, raspad Jugoslavije i jugoslovenski ratovi (1)

Mladi su, pre svega studenti, šezdesetih godina otkrili ne samo marksizam, probleme Trećeg sveta i rat u Vijetnamu, nego i mračnu istoriju svojih roditelja i njihove politike „rada, reda i mira“. Dok su pokaz(iv)ali da je oslonac svakom autoritarizmu i, posebno, „totalitarizmu“, posebno onom demagoški socijalnom („real-socijalističkom“), upravo u slepoj pokornosti tzv. višim, nacionalnim i državnim interesima i vlasti, politiku „ne talasaj, čuti, uči i radi“ nisu hteli, a bog'me ni mogli, prihvatiti

P et decenija od planetarnog, pa tako i jugoslovenskog šezdesetosmanskog studentskog (i omladinskog) bunta bile su povod i za prečutkivanje i za preterani govor (i sa neočekivanih mesta), i za mitologizacije i mistifikacije (manje više od očekivanih aktera), pa i za „dopisivanja“ i „upisivanja“ svega i svačega, ali i, uz „višak pljuvački, podmetanja i blata“, laži o događajima i procesima 60-ih prošlog veka!

Dva su razloga zbog kojih se (i ja) bavim ovom temom! Prvo, po mom sudu – znanju i aktivističkom iskustvu, dakle svedočenju (pamćenju i sećanju) – grubo govoreći, ključno/čvorno/rodno/polazno mesto za razumevanje i socijalističke Jugoslavije i njenog raspada je u 60-im godinama prošlog veka. Takođe, i za razumevanje „potrebe“ za ratom kao jednim efekt(iv)nim sredstvom za realizaciju tranzicije od socijalizma ka kapitalizmu, pre svega za ostvarivanje „privatizacijske pljačke“ i konstituiranja nove, kompradorske buržoazije!

Drugo, iako me u načelu ne zanima mnogo, pogotovo pre svega, šta se stvarno dešavalo '68. (sve to znam), niti šta su studenti i omladina stvarno hteli – zanima me pre svega može li se, i šta iz perspektive '68. učiniti sada i ovde!

Svedočiću o delovanje raznih aktera u Jugoslaviji – pre svega, radnika i levih studenata, nacionalnih studenata u Maspoku i na Kosovu ('68. i) 1981., umetnika i kulturnjaka, s jedne strane, kao i pokušajima „samo/liberalizacije“ republičkih rukovodstava (od liberala u Srbiji, preko onih u BiH, Makedoniji i Crnoj Gori, pa do „cestne afere“ u Sloveniji), s druge strane – i (sistem/at/skim) odgovorima režima (Ustav 1974,

ZUR 1976. i „reformne“ sredinom 80-ih te završni Markovičev „teški socijalizam“) kao pokazateljima „stanja klasne borbe“ i koja je frakcija („nove“) srednje klase „na vlasti“, kao i faza „razvoja“ srednje klase u novu klasu, u (kompradorsku) buržoaziju...

„Kalendar 60-ih“ – bitnici, hipici i rokenrol; Rat u Vijetnamu i (ne samo) američki pokret protiv ovog rata, pre svega odbijanjem mobilizacijskih poziva i dezertiranjem iz vojske; antikolonijalne borbe, stvarar-

Svi ovi događaji su izraz tektonskih socijalnih procesa, da ne kažem klasnih borbi, ma koliko one bile zatvarane u nacionalne okvire!

ne novih država, uspostavljanje Trećeg sveta i nastajanje politike nesvrstanosti; Kulturna revolucija i crvene knjizice u Kini; ubistvo pokretača interkontinentalne revolucije Če Gevare u Boliviji u kombinovanoj akciji agenata CIA i lokalne vojske; Praško proleće u Čehoslovačkoj i režimski antisemitizam u Poljskoj, uz isterivanje radikalnih mislilaca Lešeka Kolakovskog i drugova sa univerziteta; studentska pobuna, ubistvo studenta Bena Onesborga i atentat na Rudija Dučkea u Zapadnoj Nemačkoj; crnački (i građanski, i oružani) pokret i ubistvo Martina Lutera Kinga te predsedničkog kandidata Roberta Kenedija u SAD; (studentski i radnički) Maj '68. u Francuskoj; (i) pokret seljaka u Japanu, radnički štrajkovi diljem sveta, „crveni terorizam“, palestinska borba...

– odavno je opšte mesto u pamćenju sveta!

Svi ovi događaji su izraz tektonskih socijalnih procesa, da ne kažem klasnih borbi, ma koliko one bile zatvarane u nacionalne okvire! Naime, po mom mišljenju, šezdesetih godina prošlog veka se „poklapaju“ prva posleratna kriza kapitalizma i druga kriza socijalizma – na Istoku, u tzv. realno postojećem socijalizmu, uključujući i jugoslovenski, kao „žed za potrošnjom“ i na Zapadu, u kapitalističkim zemljama, kroz pad profitne stope iscrpljuju potencijali režima i sistema koji su postojali, vreme je potrage za rešenjima, pre svega razvojnih, problema koji se tada pojavljuju. To je i vreme dovršavanja antikolonijalnih revolucija i suočavanja novih režima sa, takođe, razvojnim problemima. Privreda na Zapadu je došla u situaciju „Papenog lonca“, nastala je hiperprodukcija, ali se ta ogromna količina robe nije mogla prodati. Istočno tržište, u Sovjetskom Savezu pre svega, za njih je do tada bilo zatvoreno, što zbog njihove politike, što zbog sovjetske politike. Okvir za „rešenje“ pronalazi Vili Brant, 1966. godine, obznanjivanjem tzv. Istočne politike i potpisivanjem ugovora sa SSSR-om 1971, što na ovaj ili onaj način prate sve zapadne zemlje – otvaraju se granice i tržišta: na Zapadu se uvode tzv. socijalističke mere, pre svega intervencije države/politike u ekonomiju i jačanja države blagostanja, a na Istoku uvode kapitalističke mere, pre svega privatna svojina i tržišno poslovanje, otpuštanja s posla i stečajevi preduzeća, u čemu su najdalje otišle Čehoslovačka i Jugoslavija. Problemi se sele s jedne strane na drugu, dolazi do ujednačavanja „atmosfera“ i energija, stvara se situacija u kojoj problemi čoveka na Istoku postaju problemi čoveka na Zapadu i obrnuto, što je omogućilo, na primer, da su problemi koje su Amerikanci imali sa Vijetnamskim ratom postali svetski problemi i problemi svakog čoveka širom sveta. **Nastavlja se**

Bitovi Kloda Šenona

Tekst: Vera Popović

Bit je najmanja jedinica u računarstvu. Jedan bit predstavlja količinu informacija potrebnu za razlikovanje dva isključiva stanja, jedan i nula, da i ne, tačno i netačno, ima struje i nema struje... Bitove je osmislio Klod Šenon četrdesetih godina prošlog veka kada se dosetio kako da reši jedan od najvećih izazova u inženjerstvu tokom Drugog svetskog rata – prenošenje podataka na velike razdaljine. Podaci su se prenosili analogno, što je podrazumevalo prenošenje kroz žice, tako što se, na primer, kod prenosa zvuka prenosile različite jačine signala, a taj signal imitira stvarni zvuk. Sa druge strane se čitaju te jačine i rekonstruiše se poslani zvuk. Međutim, prilikom ovakvog prenosa podataka početni signal slabi kako se povećava razdaljina na koju se šalje i nastaje šum koji otežava njegovo čitanje. Pokušaj prevazilaženja ovog problema bilo je uvođenje pojačivača signala, ali to nije pomagalo već se šum koji nastaje povećavao sa pojačavanjem signala. Klod Šenon je uvideo rešenje tako što je promenio način razmišljanja o podacima koji se šalju. Shvatio je da nije bitna priroda podataka, odnosno da bez obzira da li je u pitanju slika, tekst ili zvuk, oni se mogu slati na isti način ako se razdele na najsitnije moguće delove koje nazivamo bitovima. Ako bismo, na primer, slali tekst, svako slovo bi se kodiralo nekim nizom nula i jedinica i bilo bi lako čitljivo na drugoj strani. Osim toga, najveća prednost je što podaci jako teško mogu da se izgube bez obzira na koliko se razdaljinu šalju jer postoje samo dva stanja, nula i jedinica. To znači da ako se pošalje signal visoke frekvencije, treba ga čitati kao jedan, a signal niske frekvencije kao nulu. Naravno, i tokom ovakvog prenosa pojavljuju se šum i slab signal, ali sva stanja koja se šalju su toliko različita da detektor može uvek pravilno da ih razlikuje. Ovaj način slanja podataka je nazvan digital-

Foto: Wikipedia

nim jer se svodi na čitanje cifara (eng. digit). Šenonova ideja je dovela do Teorije informacija koja je izazvala revoluciju u prenosu podataka. Iz ove teorije je nastala i jednačina za Šenonovu entropiju koja je u stvari količina informacija u poruci merena bitovima. Kako bi se izračunala Šenonova entropija, potrebno je baviti se i verovatnoćom. Na primer, verovatnoća da se pojavi neko slovo engleskog alfabeta u tekstu koji se sastoji od slova i razmaka je 1:27 jer ima 27 znakova. Ali, pošto svako slovo može ili da se pojavi ili da se ne pojavi, Šenon u svojoj formuli uzima logaritama sa osnovom 2 od ove verovatnoće. Kada se ovo izračuna, dobija se vrednost od približno četiri bita informacija. Ukoliko znamo neke pravilnosti, ovo se može smanjiti i do jednog bita jer nije ista verovatnoća pojave svakog slova alfabeta u reči jer je, na primer, veća verovatnoća pojave samoglasnika nego suglasnika. Ni sam Šenon verovatno nije bio svestan koliko je pomogao da se razvije računarstvo u današnjem smislu. O internetu ne bi moglo ni da se misli jer podaci ne bi mogli da se šalju globalno i brzo kao danas. Ne bismo mogli da čujemo muziku u svojim telefonima, pogledamo dela svetskih slikara preko interneta ili popričamo sa nekim preko Skajpa.

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

ЦЕНТАР
ЗА
ПРОМОЦИЈУ
НАУКЕ

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA

VODORAVNO: Demistifikovati, Erih Koš, Linares, Ron, uvitak, geek, atest, juriši, to, ti, klijati, krpar, Ikea, uskoro, ora, zaklop, analav, Č, a, septet, Karasi, cap, tekije, alov, ilovina, olupina, jezik, totalitet, apelacija, mniti.